

Bijlage VSBO TKL

2019

tijdvak 1
woensdag 08 mei
07.30 - 10.00 uur

Nederlands

Tekstboekje

ARTIKEL A

Stratenmaker maakt foutje

- 1 Taal is een vak dat iedereen op school heeft gehad, maar dat betekent niet dat iedereen er even goed in is. Een stratenmaker ging onlangs in de fout in Enschede. In de Potgieterstraat moest hij het woord 'schoolzone' leggen, maar hij vergiste zich in de tweede en derde letter. Daarom prikte toen met witte stenen in de straat: 'SHCOOLZONE'.

- 2 De letters waren na de herfstvakantie in de straat gelegd, precies tegenover de Prinseschool. Dagelijks lopen er tientallen leerlingen langs. De blunder bleef enkele dagen onopgemerkt, totdat leerkracht Eva Versluis er deze maandag langsfietsde. Een bericht op sociale media leidde vervolgens tot een storm aan media-aandacht. Op onze website werd het bericht een hit. De taalmissie haalde bovendien de voorpagina's van andere dagbladen. De blunder is snel hersteld; de witte stenen zijn deze ochtend al verlegd.

Niet de eerste keer

- 3 Een troost voor de stratenmaker: hij is niet de enige. In augustus werd in Elburg dezelfde taalmissie gemaakt. Ook toen was de spelling van een woord in de straatstenen fout.

Naar: www.ad.nl, dinsdag 7 november 2017

ARTIKEL B

Weer fout?

- 1 **Een dag nadat de gemeente Enschede de taalfout in de Potgieterstraat herstelde, is deze teruggekeerd. Tegenover de Prinseschool valt deze woensdagmorgen opnieuw 'shcoolzone' te lezen.**
- 2 Locatie-directrice Anouck Haven knipperde vanmorgen even met haar ogen toen ze arriveerde bij haar basisschool. Stond het nu echt wéér verkeerd gespeld? De taalfout die een dag eerder viraal ging, was teruggekeerd. De witte letters vormden wederom het woord 'shcoolzone'.
- 3 'Ze zijn er nu mee aan het klooiën,' volgens de directrice. 'De eerste spelfout was echt per ongeluk gemaakt door een stratenmaker. Dat kon je ook zien aan hoe het gelegd was. Nu zijn mensen dit opzettelijk aan het doen, de stenen zitten er ook veel losser in.'
- 4 De gemeente had in de nacht van maandag op dinsdag de spelfout snel hersteld. 'Het nieuws hierover was in eerste instantie als grappig gepresenteerd. Dat is jammer,' vindt Haven, die de gemeente opnieuw heeft ingelicht, 'en bovendien gevaarlijk. Straks gaan kinderen nog, midden op straat, met die letters vervelende dingen doen.'
- 5 Vlakbij de Prinseschool zijn deze woensdag een paar groepjes stratenmakers actief. Zij moeten lachen om het nieuws, maar zeggen er niets mee te maken te hebben. 'Dit hebben studenten gedaan, dat kan niet anders!' denkt er één. 'Het ligt er namelijk heel amateuristisch in. Die hebben natuurlijk vannacht besloten een geintje uit te halen.'

Naar: www.ad.nl, woensdag 8 november 2017

Tekst 2 Geiten houden op Bonaire

1 **Onder subtropische omstandigheden houdt Aletta van Beeck op Bonaire circa zeventig geiten. Haar bedrijfsinkomen haalt ze vooral uit bijdragen van toeristen en de verkoop van feta, een kaassoort.**

2 Eén jong geitje springt rond tussen de 29 geiten die Aletta van Beeck in haar 'melkerij' op Bonaire vast heeft staan. Het geitenlam werd eerder geboren dan ze verwachtte, maar is nu een extra bezienswaardigheid voor de toeristen, die het bedrijf drie keer per week kunnen bezoeken. Het aantal bezoekers wisselt sterk, maar gemiddeld vinden ruim vijftig mensen maandelijks hun weg richting het enige geitenbedrijf dat het eiland kent.

wonen op het eiland haar te goed beviel om weer te vertrekken.

3 Aletta werd enkele jaren geleden bekend in Nederland door deelname aan het tv-dating-programma Boer Zoekt Vrouw (in dit geval: *boerin zoekt man*). Ze ontving daarvoor ook al regelmatig bezoekers, maar na het tv-programma nam het aantal bezoekers toe en besloot ze dat te reguleren en een entreprijs te vragen.

5 Bonaire kent op zijn ruige platteland bijna geen landbouw, maar wel veel wilde en tamme, loslopende, geiten. Ze werkten vertederend op Aletta, die tien jaar geleden besloot een bedrijfje te starten met de naam *Semper Kontentu*, ofwel 'altijd tevreden'. 'De mensen zijn hier snel tevreden en niet altijd op zoek naar meer. Dat spreekt mij aan.'

.....

4 Bezoekers betalen voor een rondleiding, waarbij ze ook de feta kunnen proeven en Aletta's verhaal aanhoren. Dat verhaal start toen Aletta achttien jaar geleden naar Bonaire kwam om enkele maanden als fysiotherapeut te werken. Die maanden werden jaren, omdat het

6 Met vallen en opstaan in de beginjaren en veel hulp van vrijwilligers bouwde de ondernemster een bescheiden en simpel bedrijf op met een lage kostprijs. Alle materialen voor de overkappingen bijvoorbeeld zijn hergebruikt en zelf geconstrueerd.

7 Om zeker te zijn van een salaris, maakt Aletta kaas. Eerst waren dat de soorten chèvre en ricotta. '...X... ik had daar heel veel werk aan. Bovendien is er hier geen elektriciteit op het bedrijf, dus moest de airco urenlang op een generator draaien om die kaas goed te kunnen

maken en te kunnen bewaren.' Qua kaassoort schakelde de ondernemer dus over naar feta. Dat is gemakkelijker te bereiden en te bewaren en het verkoopt prima.

- 8 De bewerkelijkheid en de bijkomende stress gingen Aletta, die vijf jaar geleden doorgroeide naar ruim honderd geiten, tegenstaan. 'Het doel was om tevreden en in harmonie met de natuur te leven en te werken. Ik realiseerde me dat ik door de groei in aantal geiten en de vele uren kaasmaken dat gevoel kwijtraakte. Daarom besloot ik terug te gaan naar minder dan zeventig geiten totaal. Dat is inclusief lammeren en bokjes.' Aletta heeft gemiddeld zo'n dertig melkgeiten.

Kringloop

- 9 Aletta werkt met allemaal kruislingen*. Het meeste bloed in haar veestapel is van de rassen

* dieren van gemengd ras

Boergeit en Anglo-Nubian. De ondernemer melkt de geiten dagelijks eenmaal. Dat doet ze zelf, met de hand, elke ochtend. Haar zelfgefokte geiten houdt Aletta zolang ze gezond zijn en het totaal aantal niet te hoog wordt. In het laatste geval wordt er verkocht of geslacht. Na de slacht verkoopt ze de huiden voor creaties als vloerkleden, tassen of meubels. 'Ik probeer alles van de geit zo optimaal mogelijk te benutten. Dat past binnen de kringloopgedachte en manier van werken die ik nastreef.'

- 10 *LET OP! HIER HOORT ALINEA 10. DE TEKST DAARVAN STAAT IN VRAAG 14.*

- 11 Alles is erop gericht om de kringloop volledig te sluiten. 'Die levende kringloop wil ik mijn bezoekers ook tonen. Dat is mijn hogere ideaal,' zegt Aletta. Tegenslag is er ook. De laatste anderhalf jaar werden zeker twintig van haar geiten gestolen. Het is de werkelijkheid op het kleine bedrijfje dat toch al niet voor een hoog inkomen zorgt, volgens Aletta. 'Maar dat laatste hoeft ook niet. Tevreden zijn met wat je hebt en wat je kunt doen, dat is mijn doel.'

Naar: www.nieuweoogst.nu, december 2017

Tekst 3 Dit is waarom ijsberen steeds meer gewicht verliezen

- 1 *Normaal zouden ijsberen elk jaar in de lente gewicht moeten bijkrijgen, maar een recente studie toont aan dat de witte ijsberen zelfs afvallen. Het onderzoek wijst met een beschuldigende vinger naar de klimaatverandering.*
- 2 De lente is in principe de periode waarin ijsberen veel succes hebben tijdens de jacht en kilo's aankomen. Wetenschappers van het *US Geological Survey* waren dan ook verrast toen ze merkten dat de beren de voorbije maanden juist afvielen. Het gewichtsverlies bedroeg soms zelfs 2,5 kilo per dag.
- 3 De onderzoekers volgden tien dagen lang het doen en laten van negen vrouwelijke ijsberen gedurende drie lentes. Ze deden de dieren een GPS-tracker met een camera om. Hun bloed werd gecontroleerd en ze werden vooraf gewogen. De resultaten van het onderzoek waren zorgelijk.
- 4 Vijf van de negen dieren waren afgefallen. Bij vier ijsberen ging het om 1,3 tot 2,5 kilo per dag. Een volwassen exemplaar weegt normaal gezien rond de 175 kilogram. Eén dier was in 9 dagen zelfs 23 kilo kwijtgeraakt. "We hebben het hier dus over een aanzienlijk gewichtsverlies," aldus bioloog Anthony Pagano aan het magazine *Science*.
- 5 April is normaal gezien de maand waarin het gewicht van de ijsberen toeneemt. Zo zijn ze in de periode daarna sterk genoeg om jongen op de wereld te zetten. Maar om aan te dikken, moeten ze op zoek gaan naar prooi, en dat is het probleem. Door de klimaatverandering smelt er steeds meer ijs en wordt het elk jaar moeilijker voor de ijsberen om voedsel te vinden.
- 6 Uit de metingen blijkt dat de ijsberen 60% meer energie verbruiken als ze zich op het ijs voortbewegen dan eerst gedacht, doordat ze nu veel meer moeten zoeken naar voedsel. Enkele beren legden in 10 dagen meer dan 250 kilometer af. Een actieve menselijke vrouw heeft zo'n 2000 calorieën per dag nodig; een volwassen vrouwelijk ijsberenexemplaar verbruikt elke dag ongeveer 13.000 calorieën, ruim 6 keer zo veel.
- 7 "Om aan die hoeveelheid te komen, moeten de ijsberen ongeveer een keer per week een zeehond vangen. Maar daarmee halen ze enkel binnen wat ze verbranden," stelt George Durner, dierkundige en co-auteur van de studie. "Slagen ze er niet in om dat voor elkaar te krijgen, dan vallen ze af."

Naar: Metro, 2018

Tekst 4 Waar of niet waar?

Kun je na je puberteit nog vloeiend een andere taal leren spreken?

- 1 Als je ziet hoe razendsnel kinderen een vreemde taal oppikken, en hoeveel moeite veel ouderen hebben met het leren daarvan, is er maar één conclusie mogelijk: Na je puberteit vloeiend een andere taal leren – daar hoef je niet aan te beginnen. Je leert het nooit. Waar of niet waar?
- 2 Nee, dat is niet waar, hoewel deskundigen lang hebben aangenomen dat het onmogelijk is om op latere leeftijd vloeiend een taal te leren. Men ging er dan van uit dat het onder de knie krijgen van een taal typisch iets was voor de zogeheten 'kritieke periode'. Dat is de enige – en beperkte – tijd in je leven dat je je bepaalde dingen eigen kunt maken. Dieren hebben ook zo'n kritieke periode. Sommige vogels kunnen alleen kort na hun geboorte een bepaald wijsje leren fluiten; jonge
- 3 katjes kunnen maar gedurende een korte periode leren zien.
- 4 Tot voor kort was het onder taalkundigen dus gebruikelijk om te denken dat het menselijk vermogen om een taal te leren tot dit soort biologisch bepaalde vaardigheden hoorde. Maar tegenwoordig wijst steeds meer onderzoek uit dat het zeker mogelijk is om na je puberteit een vreemde taal te leren spreken en zelfs zó goed dat je niet meer te onderscheiden bent van iemand die deze taal als moedertaal heeft.
- 5 Wél is duidelijk dat volwassenen op een andere manier een vreemde taal leren dan kinderen. Bovendien moeten ouderen over een meer dan gemiddelde aanleg beschikken om een vreemde taal heel goed onder de knie te krijgen.

Naar: Taalagenda 2018 van Genootschap Onze Taal, Waar of niet?

Tekst 5 Hondenpoep op het strand

- 1 Eerder dit jaar schreef ik een open brief aan het AD over twee 'dames' die regelmatig met hun honden naar de baai van het gesloten hotel Sunset

Waters Beach Resort in Bandabou kwamen. In dat stuk uitte ik mijn ongenoegen over het feit dat deze 'dames' hun vier honden bijna dagelijks hun behoefte lieten doen op het strand, waar veel families uit Bandabou op zaterdag en zondag komen. Door toedoen van deze honden en hun baasjes werd deze mooie baai vervuild.

- 2 Ik kreeg heel leuke reacties op het stuk en veel lezers waren het met me eens. Nu heb ik ondertussen iets anders meegemaakt daar op dat strand van het failliete, gesloten, vervallen, gesloopte Sunset Waters. Dus tijd voor een volgend stukje.

- 3 Een tijdje geleden verschenen op dat strand twee goed uitziende dames, van het type stewardess, de een erg mooi blond en de ander heel mooi donker. Ze reden in mooie, grote auto's en hadden een uitstraling van filmsterren. De mooie vrouwen werden vergezeld door knappe, sterke, daadkrachtige mannen. Kwamen ze op het strand om te zonnebaden? Welnee!

- 4 Die knap uitziende vrouwen en stoere mannen trokken werkhandschoenen aan, maakten hun omgeving enthousiast en plaatsten grote Selikor vuilcontainers. Ze maakten gebruik, op eigen kosten, van een schoonmaakmachine en binnen drie dagen waren het strand en de baai 'spic & span'; mooier schoon dan ze ooit waren geweest. Tonnen afval konden door Selikor worden afgevoerd.

- 5 Ik informeerde bij de stewardessachtige dames wat hun beweegredenen waren om dat vele werk te doen. Hun antwoord was: "We doen dit geheel belangeloos, gratis en voor niets, een cadeau van ons en onze mannen voor Curaçao en zijn bewoners. Het is een mooi strand op een mooie locatie. We hopen dat het strand schoon blijft. We hebben nu afvalbakken neergezet en afvalzakken opgehangen." De dames meldten verder: "Zou het strand eventueel weer vervuild raken, dan maken we het gewoon opnieuw schoon. Want we houden van dit plekje."

- 6 Het daaropvolgende weekeinde was ik er weer. Ik zag dat het strand en de baai van het oude Sunset Waters weer druk bevolkt waren door gezinnetjes uit Soto en Barber, genietend van het mooie, schone strand en van de frisse baai. En jawel, de mooie dames waren er ook, met hun hondjes. Die deden op het strand een poep; de dames bleken plastic zakjes bij zich te hebben. Op een handige manier ging het poepje van het zand in het zakje, er ging een knoop in, en het zakje werd meegenomen. Ja lezers (en speciaal de andere 'dames'), ZO KAN HET DUS OOK!

Naam bij de redactie bekend

Naar: ingezonden brief, Antilliaans Dagblad